MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tas-16 ta' Marzu, 2005

Citazzjoni Numru. 1248/2003

A

vs

B

Il-Qorti,

<u>I. PRELIMINARI.</u>

Rat ic-citazzjoni attrici datata 20 ta’ Novembru 2003 a fol. 6 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontentendenti zzewgu hawn Malta nhar il-hdax (11) ta’ Frar tas-sena elfejn u tnejn (2002) hekk kif jirrizulta mill-Att taz-Zwieg numru mija u wiehed tas-sena elfejn u tnejn (101/02) hawn anness u mmarkat bhala Dokument “EZL1”.

U illi miz-zwieg ma twieldux tfal.

U illi l-istess zwieg kien ivvizzjat *stante* li l-kunsens tal-partijiet inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

U illi *inoltre* l-kunsens tal-partijiet jew ta' wiehed minnhom kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni tal-gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq drittijiet u dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

U illi l-kunsens tal-partijiet jew ta' wiehed minnhom inkiseb ukoll bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi tal-hajja mizzewga.

U illi ghalhekk iz-zwieg ghandu jigi dikjarat null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

Illi l-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi z-zwieg bejn il-kontendenti.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li minn issa qieghed jigi ngunt in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 8 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 9 u 10 tal-process;

Rat id-digriet affidavit moghti lill-partijiet fil-11 ta' Frar 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta' tletin (30) gurnata lill-attrici sabiex tipprezenta x-xhieda kollha taghha producibbli bil-procedura tal-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur taghha, li jkollu wkoll l-istess terminu sabiex huwa wkoll jipprezenta l-affidavits tieghu.

Rat l-inkartament fejn fuq talba l-attrici b'digriet tal-25 ta' Mejju 2004 gew nominati Dr. Renzo Porsella-Flores u l-

Prokuratur Legali Luisa Tufigno bhala kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lill-assenti konvenut B B.

Rat in-nota ta' l-attrici datata 18 ta' Mejju 2004 li permezz taghha esebiet l-affidavit taghha stess.

Rat il-verbali tas-seduti tat-3 ta' Gunju 2004 fejn Dr. Edward Zammit Lewis ghall-attrici ddikjara li m'ghandux provi aktar u tat-18 ta' Novembru 2004.

Rat ir-rikors ta' l-attrici tat-18 ta' Novembru 2004 fejn talbet li l-kawza tigi rikjamata ghal data f'Jannar 2005 peress li qed tigi mitluba mill-Ufficcjal Principali ta' l-Immigrazzjoni halli titlaq minn Malta.

Rat id-digriet sussegwenti tal-Qorti tat-22 ta' Novembru 2004 fejn laqghet it-talba u rrikjamat il-kawza ghas-seduta tat-12 ta' Jannar 2005.

Rat ir-rikors tal-kuratur Dr. Renzo Porsella-Flores tas-16 ta' Dicembru 2004 fejn talab differiment ta' mqar gimgha, liema talba giet milqugha b'digriet tal-Qorti tal-21 ta' Dicembru 2004 fejn il-kawza giet differita ghas-smiegh ghad-19 ta' Jannar 2005.

Rat il-verbal tad-19 ta' Jannar 2005 fejn il-Qorti tat zmien gimgha lill-kuratur Dr. Renzo Porsella-Flores sabiex jikteb lill-assenti.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati tad-19 a' Jannar 2005 a fol. 41 fejn gie eccepit:-

1. Illi huma ma jafu xejn dwar il-fatti tal-kawza u ghalhekk jirriservaw id-dritt li jressqu l-eccezzjonijiet taghhom aktar 'il quddiem.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-kuraturi deputati a fol. 41 tal-process.

Rat il-verbali tas-27 ta' Jannar 2005 u tad-9 ta' Frar 2005 fejn il-kuratur Dr. Renzo Porsella-Flores imsejjah diversi drabi baqa' ma deherx. Dr. Edward Zammit Lewis ghall-

attrici wara li rrileva li l-indirizz ta' l-assenti gie ndikat fl-atti fit-23 t'April 2004 a fol. 19 tal-process, tratta l-kaz. Imsejjah ghal darb'ohra diversi drabi l-kuratur baqa' ma deherx *nonostante* dak verbalizzat fis-seduta tad-19 ta' Jannar 2005 u anke fir-rikors tieghu tas-16 ta' Dicembru 2004. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghas-16 ta' Marzu 2005.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attrici qed tibbaza t-talba taghha fuq l-**artikolu 19 (1) (c), (d) u (f) tal-Kap. 255**. L-**artikolu 19 (1) (c)** jghid li zwieg ikun null *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga"*.

Illi din id-dispozizzjoni hi kwazi identika fil-formulazzjoni taghha ghall-**Canone 1098 tal-Kodici ta' Dritt Kanoniku** vigenti u hu evidenti li d-dispozizzjoni fil-ligi taghna giet ispirata mill-istudji preparatorji u mill-abbozzi tal-Kodici Kanoniku gia ezistenti fl-1981, cjoe' qabel ma l-imsemmi Kodici gie effettivament promulgat.

Illi kif din il-Qorti kellha okkazjoni li tikkummenta fis-sentenza taghha tal-4 ta' Novembru, 1994 fil-kawza fl-ismijiet **"Angela Spiteri xebba Selvagi vs Joseph Spiteri"**, l-**artikolu 23 tal-Kap. 255** ma huwiex ta' ostakolu li ssir referenza ghad-dottrina u l-gurisprudenza kanonika bhala fonti ta', u ghajnuna ghal interpretazzjoni tad-dispozizzjoni in ezami, u dana bhalma l-fatt li ligijiet ta' pajjizi ohra ma humiex parti mill-ligi ta' pajjizna ma hux ta' ostakolu li ssir referenza ghal dawk il-ligijiet u ghall-gurisprudenza ta' dawk il-pajjizi ghall-finijiet ta' nterpretazzjoni tal-ligi domestika.

Illi l-qerq ravvizat fid-dispozizzjoni ta’ l-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap. 255** jincidi direttament fuq l-intellett ta’ xi wahda mill-partijiet fiz-zwieg u ndirettament fuq il-volonta’ tal-persuna ngannata. F’din id-dispozizzjoni, ghalhekk, dak li jintlaqat direttament mhux il-kunsens, izda l-intellett. Kif jispjega l-gurista ***Jose’ Castano***:-

“Il dolo causa direttamente errore nell’intelletto del paziente, il quale ex errore consente. Con la particella ex vogliamo significare l’immediata causalita’ dell’ errore sul consenso. L’atto di consentire pero’ e’ atto entittivamente di volonta”. ***(Il Sacremento del Matrimonio, Roma, 1992, p. 357)***. Dan il-qerq jista’ jigi kemm minn wahda mill-partijiet fiz-zwieg kif ukoll minn terza persuna. *“In definittiva, quello che conta e che il dolus abbia influsso nel consenso, cioe’ che il consenso matrimoniale provenga dall’ errore doloso, senza il-quale il consenso non sarebbe mai stato espresso”* (op. cit. P. 358).

Illi biex tissussisti s-sitwazzjoni ravvizata fil-paragrafu in dizamina jridu jikkonkorru erba’ affarijiet:-

i) il-qerq perpetrat bil-hsieb li wiehed jikseb il-kunsens tal-parti;

ii) li l-qerq ikun incida fuq il-kunsens tal-parti;

iii) li l-qerq ikun jirrigwarda xi kwalita’ tal-parti l-ohra; u

iv) li din il-kwalita’ tkun tista’ mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-**artikolu 19 (1) (f)** jipprovdi li zwieg ikun null:-

“jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta’ xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg”.

Illi ma hemmx dubju li l-legislatur Malti, meta fformula dan il-paragrafu, kellu quddiemu l-izvilupp gurisprudenzali u dottrinali fil-kamp tad-Dritt Kanoniku sa l-1981, cjoe’ meta

l-**artikolu 19** allura ezistenti fil-ligi taghna gie sostitwit bl-**artikolu 19** vigenti llum. Infatti jekk wiehed jara l-inciz (2) tal-**kanone 1101 tal-Kodici ta' Dritt Kanoniku** promulgat sentejn wara dawk l-emendi fil-**Kap. 255**, wiehed isib li dan l-inciz hu kwazi identiku ghall-ligi taghna:

"At si alterutra vel utrague pars positivo voluntatis actu excludat matrimonium ipsum vel matrimonii essentiale aliqudo elementum, vel essentialem aliquam proprietatem, invalide contrhit".

Illi hawn qeghdin fil-kamp tas-simulazzjoni, u cjoe' meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun qed jinghata. L-awturi jitkellmu dwar *consensus simulatus* jew *consensus fictus*. Din is-simulazzjoni tista' tkun jew totali jew parzjali. Kif jispjega l-awtur ***Castano*** **(Il Sacramento del Matrimonio, Roma, 1992)**:-

"In generale si parla di exclusio totale e di exclusio partiale. La prima sarebbe la esclusione della "totalita" matrimoniale, cioe' del matrimonium ipsum, mentre la seconda si riferisce al matrimonio solo "parzialmente", vale a dire ad essentiale matrimonii aliquod elementum e ad essentialem aliquam proppietatem. Ad ogni modo, si tratta della esclusione totale o della esclusione parziale, per quanto riguarda l-effetto sulla validita' del matrimonio, non c'e' nessuna differenza, giacche' il matrimonio in ambedue i casi e' sempre invalido." (op. Cit. P.382)

Illi tezisti simulazzjoni totali meta l-kontraent esternament ikun qed jaghmel atti li ma jkunux in konformi mal-volonta` tieghu nterna. Per ezempju, meta wiehed *"in no way consents to marriage"*. (**Bejan** 29 ta' Lulju 1970) jew *"when he positively does not intend to give his consent while he can."* (**Abbo** 8 ta' Frar 1968) jew meta wiehed *"does not have the intention of contracting marriage but wishes to put on an act".* (***Pausilla*** 18 ta' Dicembru 1980).

Illi d-decizjonijiet rotali ohra osservaw li simulazzjoni totali taz-zwieg jista` jsehh ukoll *"when a person excludes either*

marriage itself or his or her spouse." (***Mercieca*** 15 ta' Lulju 1973) (***Ferraro*** 26 ta' April 1978).

Illi simulazzjoni totali tezisti wkoll meta hemm inkluz element kuntrarju ghaz-zwieg. Ezempju ta' dan huwa meta bniedem jizzewweg *"for his own purposes which are different from marriage."* (***Rogers*** 11 ta' Novembru 1993). Wiehed jista' jizzewweg ghal ragunijiet personali u soggettivi *(finis operantis et extraneus)*. Dawn ir-ragunijiet jistghu ma jikkoncidux ma` dawk taz-zwieg innifsu *(finis operis)*. Jekk iz-zewg motivi jikkoezistu ghaliex wahda ma teskludix lil ohra allura m'hemmx simulazzjoni u tali zwieg huwa validu. Mill-banda l-ohra jekk wiehed jizzewweg bil-hsieb ewlieni tal-motivi soggettivi tieghu ad eskluzjoni tal-motivi taz-zwieg innifsu allura dak iz-zwieg huwa null.

Illi fil-kaz ta' nullita' parzjali l-kontraent ma jkunx qed jeskludi z-zwieg innifsu fi totalita' tieghu pero' jkun jeskludi wiehed mill-elementi essenzjali tieghu u b'hekk xorta wahda jirrendi l-istess zwieg null.

Illi fil-ligi taghna mkien ma nsibu elenkati x'inhuma l-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga pero' huwa principju rikonoxxut fis-socjeta' Maltija li z-zwieg kif nifhmuh ahna ghandu a bazi tieghu l-element ta' esklussivita', cjoe' dik il-fedelta` reciproka li l-partijiet jaghtu u jweghdu lil xulxin *(Bonum Fidei).*

Illi ghalhekk meta parti tidhol ghaz-zwieg tkun waqt il-hin tal-kunsens qeghda taghti lilha nnifisha lill-parti l-ohra u b'hekk qed teskludi relazzjonijiet ma' terzi persuni. Punt iehor li jrid jigi sollevat in ezami ta' dan is-sub-inciz huwa li l-ligi titkellem dwar eskluzjoni pozittiva. Huwa accettat fil-Gurisprudenza taghna li sabiex jigi sodisfat dan ir-rekwizit m'hemmx bzonn li tali eskluzjoni tkun wahda sfaccata, l-intenzjoni ta' l-eskluzjoni tista' tkun wahda percepibbli minn azzjonijiet impliciti. Gurisprudenza nostrana tammetti li hemm distinzjoni bejn id-dritt ghall-fedelta' u l-abbuz ta' dan id-dritt. Ghalhekk relazzjonijiet extra konjugali wara z-zwieg ma jikkontribwixxux wahedhom argument ghan-nullita'.

Illi lanqas ma jirrizulta f'nullita' meta wiehed mill-partijiet jiehu decizjoni <u>wara</u> z-zwieg li jnehhi jew jimmodifika d-dritt ghall-fedelta' gja' moghti fil-kunsens taz-zwieg. Minkejja dan, relazzjonijiet extra konjugali ghandhom jigu meqjusa bis-serjeta' ghaliex jistghu jkunu <u>rizultat</u> ta' kunsens limitat minhabba simulazzjoni parzjali. *"We must take care not to consider lightly such a strong indication since more often than not, it could be a certain sign that the obligation of fidelity has not been assumed."* (***Pompedda*** 7 ta' Lulju 1972).

Illi dak li jrid jigi ppruvat, sal-grad li trid il-ligi taghna fil-kamp civili, hu li fil-mument tal-ghoti tal-kunsens matrimoniali parti wahda jew it-tnejn kellha jew kellhom il-hsieb maghmul li ccahhad lill-parti l-ohra mid-dritt kif aktar 'il fuq imfisser *ossia* li tonqos mid-dover korrispondenti. Tali prova tista' ssir permezz ta' dikjarazzjonijiet f'dan is-sens – basta li l-Qorti tqishom, <u>fic-cirkostanzi kollha tal-kaz</u>, li jkunu attendibbli, kif ukoll minn cirkostanzi antecedenti, konkomittanti u sussegwenti ghall-ghoti tal-kunsens, cjoe' ghaz-zwieg.

Illi l-attrici issemmi wkoll l-**artikolu 19 (1) (d)** li jipprovdi li zwieg ikun null jekk *"vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg"*.

Illi b'difett serju ta' diskrezzjoni, il-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita' li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. Li kieku l-legislatur irrikjeda maturita' shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' <u>*discretio judicii*</u> hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita' ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

"la piena avvertenza e il deliberato consenso ... La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita' di giudizio e la maturita' affettiva…. La maturita' di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli oblighi essenziali da assumersi e ai doveri cognugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita' affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita' che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta' e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi' una mancanza di consenso libero (immaturita' affettiva) e ponderato (immaturita' di giudizio)" (***Bersini. F.,*** **Il Diritto Canonico Matrimoniale (Torino, 1994)**, p. 97.)

Illi l-istess awtur ikompli jispjega li *"e necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazzione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita' intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o ad dirittura mancante, si dovra' ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio. "……..se il soggetto non e' in grado di superare (i) condizionamenti interiori, allora si dira' che la scelta di lui non e stata libera; In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe' col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa' coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei rigwardi della parole"*

(***Pompedda, MF.,*** **Incapacita' di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento (Bologna, 1991)**, pp. 231, 233).

*Illi l-awtur **Viladrich** jispjega li:-*

"The discretion of judgment refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" (***Matrimonial Consent in Code of Cannon Law Annotated (Montreal, 1993)****, p. 686).*

<u>(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.</u>

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet izzewgu civilment fil-11 ta' Frar 2002 u mit-tali zwieg ma kienx hemm tfal. Jidher li d-decizjoni sabiex jizzewgu ttiehdet minhabba l-fatt li l-attrici kellha problemi biex testendi l-viza taghha sabiex tkun tista' testendi l-mawra taghha f'Malta, anke peress li ghal xi raguni mhix cara hija kienet qed tghix mal-konvenut.

Illi hawn jinghad li l-konvenut kellu cittadinanza Ngliza, kellu tnejn u hamsin sena, filwaqt li l-attrici li kienet mill-Ukranja kellha biss tnejn u ghoxrin sena. Illi mill-provi prodotti jidher car li l-attrici ssimulat il-kunsens taghha ghaz-zwieg u qatt ma kellha ntenzjoni li tikkunsidra lill-imsemmi konvenut bhala zewgha. Dan kien biss zwieg ta' konvenjenza. Hija kienet thares lejn il-konvenut aktar bhala missierha milli ghal xi raguni ohra. Fil-fatt wara sena u nofs kellha relazzjoni ma' ragel Malti u abbandunat lill-konvenut.

Illi ghalhekk a bazi tal-premess din il-Qorti thoss li l-kunsens ta' kl-attrici kien vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**, u t-talba attrici ghandha tigi milqugha.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati in kwantu l-istess jistghu jigu kkonsidrati bhala konfliggenti ghal dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn deciz**, b'dan illi:-

1. Tiddikjara null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi z-zwieg bejn il-kontendenti tal-11 ta' Frar 2002, u dan *stante* li l-kunsens ta' l-attrici kien vizzjat a bazi ta' l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.

Bl-ispejjez kollha kontra l-attrici.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------